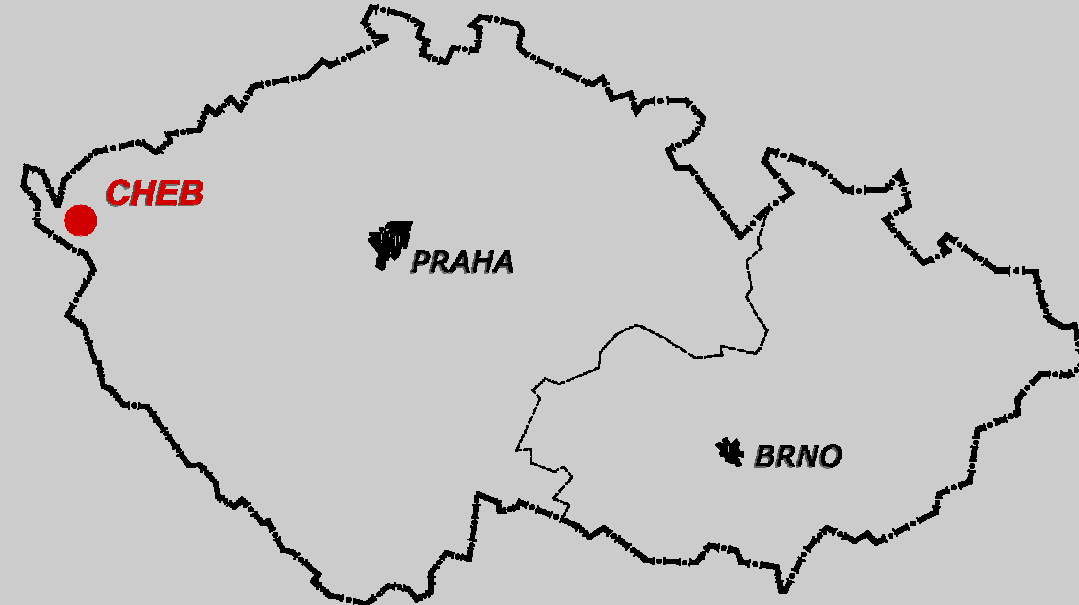

CÍSAŘSKÁ FALC V CHEBU

OBNOVA A NOVÉ FUNKČNÍ VYUŽITÍ - DIPLOMNÍ PROJEKT

■ Diplomní projekt „Císařská falce v Chebu – obnova a nové funkční využití“ byl zpracován v zimním semestru 2007 / 08 na Fakultě architektury ČVUT v Praze v ateliéru Hulec – Pošmourný na Ústavu památkové péče a obnovy.

Těžiště projektu spočívá v navržení moderní architektonicky hodnotné ochranné konstrukce, která doplní unikátní torzálně dochovaný románský palác císařské falce včetně Gordonova domu, přispěje k zajištění stability středověkého obvodového zdiva i dekoru a zároveň umožní nové funkční využití památky.

Autor si klade za cíl, aby byly maximálně respektovány všechny objektivně doložené stavební etapy, včetně archeologické situace, a zároveň aby byla stavba obohacena o soudobé architektonické i designérské prvky za současného respektování moderních památkových standardů.

Samotné tvůrčí činnosti předcházela analýza veškerých dostupných podkladů a materiálů této problematiky se týkajících. Zpracovatel prostudoval dostupnou literaturu, včetně SHP provedeným SÚRP MO v roce 1990, mapové podklady a zaměření objektu, jež byly zapůjčeny z archivu NPÚ, územního odborného pracoviště v Plzni. Posléze bylo provedeno posouzení tohoto zaměření, porovnání s novější dokumentací poskytnutou panem Ing. arch. Šantavým a panem Ing. arch. Vystydem, a jeho digitalizace. Průzkum objektu a fotografická dokumentace byly provedeny při dvou návštěvách (3. 10. a 18. 12. 2007)

Při zpracovávání projektu byla vedena diskuse s odborníky v oboru historických konstrukcí a památkové péče (Prof. Ing. arch. Jiří Škabrada CSc.; Ing. arch. Milena Hauserová), archeologie (PhDr. Pavel Šebesta; PhDr. Jiří Kalferst), architektury (Akad. arch. Mikuláš Hulec; Ing. Akad. arch. Jiří Pošmourný) a statiky (Ing. Lorenz). ■

Areál Chebského hradu se rozkládá v severozápadním cípu historického jádra města, na skalní ostrožně nad řekou Ohří. Osídlení této lokality je bezpečně doloženo v 9. století, kdy zde stálo slovanské opevněné hradiště. Uvnitř sídelního celku, chráněného valem s roštovou konstrukcí, palisádou a dvojitým příkopem, bylo založeno kostrové pohřebiště, datované do rozmezí 8. – 12. století, tedy do období slovanského (Výstyd 2005, 5). Při tomto pohřebišti stála patrně zděná sakrální stavba, jejíž základy byly odhaleny při archeologických průzkumech v letech 1997 a 2000 pod lodí románské patrované kaple (Šebesta 2000, 10). Koncem 11. století se oblast stala součástí severní bavorské marky, v té době spravované hrabaty z Vohburgu. Těm přestalo počátkem 12. století staré hradiště stačit a někdy okolo roku 1125 byl Dětpoldem III. z Giengen a Vohburgu založen v severozápadní části hradiště nový hrad. Od slovanského hřbitova byl oddělen 12 metrů širokým příkopem a kamennou hradbou, po obou koncích zpevněnou pravděpodobně válcovými věžemi. Z těchto staveb se dochovaly pouze základy, z větší části pouze negativní. Ostatní budovy Vohburgského hradu, zřejmě vesměs dřevěné, zatím nejsou spolehlivě zdokumentovány. V roce 1997 byl však objeven fragment kamenné zdi pod podlahou Gordonova domu, který by mohl být pozůstatkem někdejšího hradu. Roku 1146 připadlo Chebsko říši a císař Konrád III. Štaufský jej podřídil přímo svým příbuzným. Roku 1167 získává území Friedrich Barbarossa jako dědictví po svém bratranci Friedrichovi z Rothenburgu a z Chebu vytváří opěrný bod své mocenské politiky proti českému knížectví a buduje zde své důstojné sídlo. Neopevňená štaufská falc na Chebském hradě je jedinečná ukázka tohoto stavebního druhu na našem území. Vzniká rozšířením, respektive kompletní přestavbou Vohburgského hradu, a radikálně tak mění nejen jeho vzhled, ale i funkční využití komplexu. Do současné doby se ve více či méně intaktním stavu dochovaly tři románské objekty. V jižní části areálu se nachází mohutná 18,5 metrů vysoká Černá věž, postavená v letech 1179 – 89, na jejíž fasádě bylo užito hlízové zdivo z mohutných basaltových kvádrů (Škabrada 2003, 18). Unikátní patrová kaple zasvěcená sv. Martinu, Eduardu a Uršule byla založena na počátku 13. století. První zpráva o kapli pochází z roku 1213, kdy v ní císař Friedrich II. vydává Zlatou bulu (Šebesta 2000, 14). V těsném sousedství kaple, na severním svahu nad Ohří se nachází torzálně dochované zdivo samotného paláce císařské falce, jehož rekonstrukce je hlavním předmětem tohoto Diplomního projektu. Mohutná budova paláce byla založena vně Vohburgského hradu i slovanského hřbitova v roce 1179 a ukončení stavebních prací na tomto velkolepém díle je ohraničeno rokem 1189. Stavba je bezmála 50 metrů dlouhá a více než 12 metrů široká s přibližnou východo - západní orientací. O výstavnosti celé stavby vypovídají nejen rozměry hlavního sálu, slouzcího k zasedání říšského sněmu, jenž zabíral celou východní polovinu objektu, ale i trojice pětidílných oken s mramorovými dělicími sloupky v severní stěně, fakticky tvojícími arkády, otevírající se k řece Ohří. Menší čtvrté dvoudílné okno bylo prolomeno mimo osu východního průčelí. Do současnosti se dochovala žulová ostění oken i deset (?) ze třinácti sloupků. Dále je v intaktní podobě zachován jižní portál, který umožňoval hlavní vstup do sálu přímo z nádvoří. Portál byl představena blíže neurčitá předsíň, jejíž základové zdivo bylo částečně archeologicky podchyceno. Západní část budovy zaujímal pravděpodobně dvojice komnat, přístupných snad z chodby při jižní stěně, ve které se dochovala ostění dvou románských oken a chatrné patrného zazděného otvoru, interpretovaného jako někdejší vstup. O poznání lépe je opět zachována severní obvodová stěna, ve které je možno rozpoznat románská okna domácích kaplí s drobnou reliéfní výzdobou, stopy kominů, ostění vstupu do prevětů a kruhová větrací okna. Na severní i jižní stěně je v úrovni někdejší podlahy dobře patrná řada kamenných konzol, které podpíraly podkladní trám, na kterém byly teprve uloženy konce příčných stropních trámů, přesahující přes lavicové zeslabení stěny horního podlaží (Škabrada 2003, 91). Suterén byl přístupný od jihu, dnes zasýpanou, ale archeologicky dobře zdokumentovanou šjíí. Ostění portálu se in situ nedochovalo, avšak existuje domněnka, že bylo pouze přeneseno o několik metrů východněji, kde slouží svému účelu dodnes, coby propojení v 15. století zbudované rampy a někdejších hospodářských prostor. O celkovém vzhledu těchto prostor v době románské informace chybí. Všeobecně je přijímán názor, že rovná podlaha byla pouze v západní části a terén byl do současného stavu srovnán až při radikální přestavbě v 15. století. Proti tomuto hovoří jednak existence úzkých románských oken po celé délce východní stěny, ale i těžko představitelný fakt, že by tehdejší uživatelé ponechali takto cenný prostor nevyužitý. Zdali měl palác nad úrovní hlavního podlaží ještě jedno patro není zatím možné přesvědčivě potvrdit ani vyvrátit. Zcela jistě bylo další patro postaveno (obnoveno?) po požáru v roce 1472, kdy byl také k západnímu konci paláce přistavěn tzv. Gordonův dům a hrad byl spojen do městského opevnění. V dalších letech byl palác úměrně poklesu svého významu jen udržován a pomalu chátral. Roku 1634 byli v tzv. Gordonově domě zavražděni Valdštejnovi důstojníci a druhá polovina třicetileté války výrazně přispěla k dalšímu chátrání falce. Počátkem 30. let 17. století byla zahájena výstavba nárožních bastionů a v letech 1652-73 se hrad na rozkaz Ferdinanda III. mění v barokní pevnost. Ta byla používána více jak 150 let a během této doby i opravována, ale starý hrad již zůstal ve zříceninách. Roku 1808 byla pevnost úředně zrušena a byla nařízena její likvidace. Roku 1895 byl hrad předán do majetku města s podmínkou, že bude udržován jako památka, což mělo za následek i částečnou rekonstrukci, jenž sice oddálila další statické porušování zdi přístavbou opěrných pilířů (Výstyd 2005, 6), ale také do konstrukci zasáhla velmi neoborně v té době módními romantizujícími úpravami.

MILAN FALTA
WWW.ROMARCH.WZ.CZ

2008

ČVUT - FA

ÚSTAV PAMÁTKOVÉ PÉČE A REKONSTRUKCÍ
AKAD. ARCH. MIKULÁŠ HULEC
ING. AKAD. ARCH. JIŘÍ POŠMOURNÝ